

I. W STULECIE KODEKSU KARNEGO Z 1932 ROKU

JUDYTA DWORAS-KULIK

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji

e-mail: judyta.dworas-kulik@kul.pl

ORCID: 0000-0002-1990-5497

DOI: 10.14746/cph.2023.2.1

Zabójstwo dziecka jako zagadnienie kodyfikacyjne w II Rzeczypospolitej

Wprowadzenie

Przedmiotem przestępstwa zabójstwa było pozbawienie życia człowieka (także dziecka), czyli całkowite przerwanie funkcji życiowych skutkujących śmiercią istoty ludzkiej. Jedną z form zabójstwa, popełnionego przez matkę przy porodzie, stanowiło dzieciobójstwo, które odnosiło się noworodka odłączonego od łona matki, a więc zdolnego do życia poza jej organizmem¹. Typizacja w ustawodawstwie kar-

¹ Punktem granicznym kwalifikacji przestępstwa jako dzieciobójstwo, a nie spędzenie płodu czy też zwykle zabójstwo, było ustalenie chwili, w której żywy noworodek przestał być częścią organizmu matki i stał się samodzielnym przedmiotem przestępstwa. Płód traktowano zatem jako odrębną istotę ludzką z chwilą rozpoczęcia oddychania za pomocą płuc. Inną oznaką dokonanych narodzin był krzyk noworodka, któremu towarzyszyły początki samodzielnego oddychania. Z kolei całkowite zakończenie aktu porodowego, tj. obejmującego wyjęcie noworodka z łona matki, wyjęcie łożyska oraz powrót do normalności fizjologiczno-psychicznej matki, pozwalał na kwalifikację zabójstwa potomstwa nie jako typu uprzywilejowanego, tylko podstawowego opatrzonego wyższą sankcją karną. Zob. *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej na ziemiach b. zaboru rosyjskiego z dodaniem przepisów przejściowych i ustaw zmieniających i uzupełniających postanowienia karne kodeksu, odpowiednich przepisów Kodeksu Karnego Niemieckiego i Ustawy Karnej Austriackiej, obowiązujących w pozostałych dzielnicach Rzplitej oraz Komentarza i orzeczeń Sądu Najwyższego*, oprac.

nym czynów mających charakter przestępstw przeciw życiu i zdrowiu należała do historycznie najwcześniejszych, gdyż życie ludzkie od zawsze stanowiło najwyższą wartość w hierarchii dóbr chronionych prawem zarówno z perspektywy jednostki, jak i całego społeczeństwa. Ustawodawca, penalizując określone zachowania z uwagi na ochronę trwałości życia ludzkiego, dążył do zmniejszenia lub wyeliminowania zagrożeń dla tego specjalnego dobra. W okresie międzywojennym pierwszym aktem, w którym podkreślono prawo do życia bez względu na pochodzenie, narodowość, język, rasę lub religię, była konstytucja marcowa z 1921 r.² Jednak na gruncie prawa karnego w odniesieniu do niemowlęcia czy noworodka analiza międzywojennych akt m.in. Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim pozwala stwierdzić, iż ustawodawca, tworząc przepisy mające na celu ochronę praw kobiety (najczęściej matki) i życia dziecka, każdorazowo musiał uwzględniać względy populacyjne, społeczne, medyczne, światopoglądowe, ideologiczne i religijne. Ich karnoprawna ocena zawsze wzbudzała wiele emocji oraz dyskusję nie tylko wśród prawników, ale przede wszystkim społeczeństwa żywo zainteresowanego ostatecznym kształtem kodyfikowanego w tym zakresie prawa³.

W. Makowski, t. III, Warszawa 1922, s. 82; Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo w świetle prawa karnego. Studium prawno-porównawcze*, Lublin 1947, s. 9–11; K. Daszkiewicz, *Przerwanie ciąży czy dzieciobójstwo?*, „Państwo i Prawo” 1968, z. 3, s. 497–500; K. Daszkiewicz, S. Dąbrowski, E. Chrościelewski, *Dzieciobójstwo jako zagadnienie prawne, psychiatryczne i medyczno-sądowe*, „Państwo i Prawo” 1967, r. XXII, z. 2, s. 246; A. Jakimowicz, *Przestępstwo dzieciobójstwa w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2004, s. 200–201.

² Art. 95 zd. 1 ustawy z dnia 17 marca 1921 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 44, poz. 267). Zgodnie z orzeczeniem Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1936 r., sygn. akt C. 3092/35 (Orzecznictwo Sądów Polskich, Warszawa 1937, s. 124–125, dalej: OSP) przepis ten miał zastosowanie również w okresie obowiązywania konstytucji kwietniowej z 1935 r. (ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r., Dz.U. Nr 30, poz. 227), w której celowo pominięto rozdział dotyczący praw człowieka. Ustawodawca chciał w ten sposób podkreślić wyższość interesów państwa, narodu albo grup społecznych nad przestrzeganiem praw jednostki. Por. R. Grabowski, *Prawo do ochrony życia w polskim prawie konstytucyjnym*, Rzeszów 2006, s. 92; J. Giezek, R. Kokot, *Granice ludzkiego życia a jego prawna ochrona* [w:] B. Banaszak, A. Preisner (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002, s. 101; M. Cieślak, *Przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu* [w:] I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński (red.), *System prawa karnego*, t. IV: *O przestępstwach w szczególności*, cz. I, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, s. 228; P. Sarnecki, Art. 38 [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, Warszawa 2003, s. 3; P. Kuczma, *Prawna ochrona życia* [w:] M. Jabłoński (red.), *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, Wrocław 2014, s. 29–31; O. Sitarz, *Prawo dziecka do życia w świetle art. 149 kodeksu karnego*, „Przegląd Sądowy” 2004, z. 2, s. 68–90.

³ J. Bentkowska-Furman, *Przestępczość kobiet w teoriach socjologicznych. Wybrane zagadnienia* [w:] D. Semków, I. Kułak (red.), *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, t. II, Rzeszów 2020, s. 129–141; J. Piskorski, *Geneza wewnątrzrodzinnych zabójstw nieletnich dzieci w świetle wybranych teorii kryminologicznych* [w:] K. Ilski, Z. Kopeć, E. Kraskowska (red.), *Zabójstwo dziecka w literaturze i kulturze europejskiej*, t. II, Poznań 2015, s. 65–74; K. Więckie-

Życie dziecka ulegało wartościowaniu z uwagi na wiek, pochodzenie czy sytuację osobistą i majątkową matki, co wynikało nie tylko z orzecznictwa sądowego, ale także z odmienności uregulowań prawnych państw zaborczych dotyczących tej materii⁴. Początki niepodległej Polski wiązały się bowiem z mozaiką prawną będącą spuścizną po dawnym ustawodawstwie zaborczym. Odziedziczone po zaborcach przepisy traktowano jako dzielnicowe prawa polskie⁵, w konsekwencji czego system prawa karnego tworzyły trzy różne obszary ustawodawcze. Zakres obowiązywania poszczególnych ustaw karnych dzielił ziemie polskie na wpływy prawa karnego rosyjskiego, austriackiego i pruskiego⁶. Na obszarze centralnych i wschodnich ziem niepodległej Polski obowiązywał rosyjski kodeks z 1903 r., zwany kodeksem Tagan-

wicz, *Historia reakcji prawno-karnej na zjawisko dzieciobójstwa – przegląd trendów* [w:] K. Iłski, Z. Kopeć, E. Kraskowska (red.), *Zabójstwo dziecka...*, s. 11–22.

⁴ A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 199–200. Zabójstwo dziecka w niemieckim kodeksie karnym i austriackiej ustawie karnej nie zostało uregulowane w odrębnym przepisie, stąd sprawca odpowiadał jak za zabójstwo człowieka. Zob. §§ 211–212 oraz § 217 kodeksu karnego Rzeszy Niemieckiej z 1871 r. (dalej: n.k.k.; *Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r., z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami po roku 1918 wraz z ustawą wprowadzającą do Kodeksu Karnego dla Związku Północno-Niemieckiego (Rzeszy Niemieckiej z dnia 31 maja 1870r.)* przekł. Urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Ministerstwa B. Dzielnicy Pruskiej [w:] *Ustawy byłej Dzielnicy Pruskiej*, t. 1, Poznań 1920; *Kodeks karny obowiązujący na Ziemiach Zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem najnowszego ustawodawstwa i orzecznictwa Sądu Najwyższego*, oprac. R.A. Leżański, J. Kałużniacki, Warszawa – Poznań 1925, s. 105–107); §§ 134–138, 140, 142 austriackiej ustawy karnej z 1852 r. (dalej: a.u.k.; *Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp.: z uwzględnieniem wszelkich zmieniających ją ustaw austriackich i polskich wraz z najważniejszymi ustawami dodatkowymi*, wydał J.W. Willaume, Lwów 1929, s. 51–54); art. 455 ust. 1 oraz art. 461 rosyjskiego kodeksu karnego z 1903 r. (dalej: r.k.k.; *Kodeks karny z r. 1903 (przekład z rosyjskiego) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 maja 1921 r.*, Warszawa 1922; por. N. Tagancew, *Kodeks karny (22 marca 1903 r.)*, t. IV, tłum. L. Konic, Warszawa 1922; *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo...*, s. 61, 82–84).

⁵ *Orzeczenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 23 listopada 1925 r.*, *Rej. 1547/23* [za:] J.M., *Jurysprudencja Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Przewłaszczenie majątków instrukcyjnych*. „Gazeta Sądowa Warszawska” 1926, t. 54, nr 26, s. 360–362. Por. *Wyroki Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1922 r. 204/21, OSP, Nr 356 oraz z dnia 17 stycznia 1923 r., 358/22. OSP II, Nr 360* [w:] *Kodeks karny obowiązujący...*, s. 5. Polski ustawodawca poczynił tylko niewielkie konieczne zmiany i uzupełnienia. Jednocześnie utraciły moc przepisy sprzeczne z polską racją stanu (zob. dekret w przedmiocie niektórych zmian w Kodeksie Karnym i Ustawie Postępowania Karnego, Dz.Pr. 1918, Nr 20, poz. 57). Por. J. Makarewicz, *Projekt rządowy o zakresie działania kodeksów karnych obowiązujących w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1919, nr 44, s. 40–61; S. Czajkowski, *Moc obowiązywania przepisów karnych przedkodeksowych*, „Głos Sądownictwa” 1936, nr 6, s. 478–481; E.S. Rappaport, *Nowela karna z dn. 9 grudnia 1918, jej braki i skutki*, „Kwartalnik Prawa Cywilnego i Karnego” 1918, z. 1–4, s. 521–536.

⁶ Szerzej: J. Koredczuk, *Zaborcze kodyfikacje prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1932* [w:] J. Przygodzki (red.), *Okresy przejściowe – ustrój i prawo*, Wrocław 2019, s. 151–162; A. Mogilnicki, *Prawo karne w pierwszym dziesięcioleciu odrodzonego Państwa Polskiego*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1928, nr 46, s. 723–728; J. Dworas-Kulik, *Punishing the Conclusion of an Invalid Marriage in Poland in 1918–1932*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2021, nr 5, s. 207–208.

cewa. Mimo że kodeks ten był tworzony w duchu najnowszych prądów europejskich, wymagał nowelizacji, która by uwzględniała ówczesny poziom nauk prawnych oraz zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą, a także polityczną odrodzonej Polski⁷. Sprawy należące do właściwości Sądu Okręgowego w Piotrkowie do czasu unifikacji prawa karnego w 1932 r.⁸ rozpatrywano na podstawie przepisów właśnie tego kodeksu. Rozważania na marginesie akt Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Piotrkowie zostaną wykorzystane pomocniczo celem zobrazowania rozbieżności między założeniami kodyfikacyjnymi a praktycznym stosowaniem przepisów prawa.

Rosyjski ustawodawca w art. 455 ust. 1 r.k.k. penalizował zabójstwo m.in. zstępnego, przewidując karę w wymiarze dożywotniego pozbawienia wolności lub mniejszą, od 10 do 15 lat ciężkiego więzienia. W ustawodawstwie rosyjskim wprowadzono też typ przestępstwa dzieciobójstwa. Zgodnie z art. 461 r.k.k. matka dopuszczająca się zabójstwa dziecka przy jego urodzeniu, o ile było ono dzieckiem nieślubnym, podlegała karze od roku do 6 lat pozbawienia wolności. Usiłowanie również było karane⁹. Karygodność zachowania matki odnosiła się zarówno do świadomego

⁷ Odbudowę państwa polskiego łączono z koniecznością kodyfikacji prawa w oparciu o własne rozwiązania prawne, za czym przemawiały względy polityczne i ambicjonalne. Jednolite i oryginalne ustawodawstwo polskie miało stopniowo zastępować dotychczasowe prawa dzielnicowe, nie zagrażając ciągłości istniejącego ustroju społecznego. Szerzej: I. Kondratowicz, *Kilka uwag do projektu kodeksu karnego*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1930, nr 44, s. 623; J. Bekerman, *Dwa poglądy*, „Palestra” 1927, nr 10, s. 474–479; idem, *Czy kodeks, czy nowele*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1920, nr 7, s. 50; E. Neymark, *Zagadnienie unifikacji prawa karnego*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1925, nr 22, s. 343–346; nr 23, s. 359–361; E.S. Rappaport, *Zagadnienie kodyfikacji prawa karnego w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1920, nr 45, s. 31–45; A. Lityński, *Wydział Karny Komisji Kodyfikacyjnej II Rzeczypospolitej. Dzieje prac nad częścią ogólną kodeksu karnego*, Katowice 1991; idem, *Dwa kodeksy karne 1932 w osiemdziesiątą rocznicę*, „Roczniki Administracji i Prawa. Teoria i Praktyka” 2012, s. 212–213; J. Dworas-Kulik, *Prawne regulacje dotyczące bigamii w Polsce w latach 1918–1939*, Warszawa 2019, s. 228–233; K. Bradliński, *Polskie kodeksy karne okresu międzywojnia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2018, t. XXI, nr 38, s. 33–37.

⁸ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571, dalej: k.k.).

⁹ Przy kwalifikowaniu danego czynu jako usiłowanie dzieciobójstwa posilkowano się ustaleniami poczynionymi dla art. 453 r.k.k. Podobnie było w przypadku kwalifikacji czynu z art. 455 ust. 1. Tym samym dla stanu faktycznego dzieciobójstwa lub zabójstwa zstępnego (w omawianym przypadku dziecka) istotne było pozbawienie życia dziecka, czyli zadanie mu śmierci przez człowieka – sprawcę czynu przestępczego. Zaprzestanie funkcji życiowych bez nastąpienia śmierci należało traktować jako usiłowanie, bowiem powrót komórek organizmu do funkcji życiowych choćby w ograniczonym zakresie albo obniżonej intensywności wskazywał, iż zabójstwa nie popełniono. Cechą śmierci prowadzącej do rozkładu organizmu ludzkiego było całkowite i definitywne zaprzestanie czynności życiowych tegoż organizmu, zatem chwilowe zawieszenie czynności poszczególnych narządów (płuc, serca itd.) bądź obumarcie części komórek nie powodowało usmiercenia dziecka. Zob. *Kodeks karny obowiązujący...*, s. 50–61. Por. Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 38–40; A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 205–207.

działania, jak i zaniechania przez nieudzielenie pomocy noworodkowi w potrzebie¹⁰. W obu przypadkach zamiar sprawczyni musiał obejmować uśmiercenie dziecka. Matka umyślnie pozbawiała życia nowo narodzone dziecko lub liczyła się z faktem, iż jej postępowanie doprowadzi do jego śmierci. Na podobnych zasadach odpowiadał sprawca karany za przestępstwo z art. 455 ust. 1 r.k.k.¹¹ Konstrukcja tego przepisu wskazywała, iż uprzywilejowanie dotyczyło tylko matki, zatem za udzielenie pomocy w popełnieniu dzieciobójstwa, podleganie do niego lub współsprawstwo w jego dokonaniu odpowiadano tak jak za udział w zabójstwie w typie podstawowym¹².

¹⁰ Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim (dalej: ATM), zespół nr 6356, akta Sędziego śledczego przy Sądzie Okręgowym w Piotrkowie nr 158/35, k. 3. W tej sprawie brakuje wyroku skazującego, ponieważ podejrzana zbiegła. Warto jednak zwrócić uwagę na ustalenia sędziego śledczego, gdyż przestępne zachowanie podejrzanej polegało na zaniechaniu, którego konsekwencją była śmierć noworodka (zabójstwo przez zaniechanie działania). Dziecko po urodzeniu zostało pozostawione bez opieki z oderwaną pępowiną, co spowodowało krwawienie. Sekcja zwłok wykazała, iż noworodek żył po urodzeniu i najprawdopodobniej krzyczał, gdyż jego płuca wypełniało powietrze. Nie odnaleziono w nich ani w żołądku śladów wody, więc zanim zostało do niej wrzucone, wykrwawiło się, o czym świadczył brak krwi w sercu i dużych naczyniach krwionośnych. W innej sprawie SOP nr K. 182/33 (ATM, zespół nr 5323) oskarżona wrzuciła noworodka do ustępu. W toku procesu zeznała, iż dziecko urodziła w ustępie. Z zeznań świadka wynikało, iż płacz noworodka było słycać na podwórku. Z protokołu sekcji zwłok wynikało, iż noworodek zmarł z wyziębienia. Matka nie udzieliła mu pomocy, czekając aż się utopi. Por. Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 15–16. Warto dodać, że w przypadku noworodka lub niemowlęcia odratowanie dziecka uniemożliwiało postawienie matce – sprawczyni czynu przestępnego zamiaru uśmiercenia.

¹¹ ATM, nr zespołu 2201, akta Sądu Okręgowego w Piotrkowie nr K. 305/27 (dalej: SOP). Z aktu oskarżenia (k. 2) wynikało, iż matka pozostawiła na nieuczęszczanej drodze trzytygodniowe niemowlę okryte miękkimi i ciężkimi szmatkami uniemożliwiającymi mu oddychanie przez dłuższy czas. Biegły potwierdził wzdęcie płuc i śmierć przez uduszenie w wyniku zatamowania dostępu powietrza do dróg oddechowych. W toku sprawy zmieniono oskarżonej kwalifikację czynu z art. 455 § 1 r.k.k. na art. 489 i zastosowanie art. 53 r.k.k. Matka dziecka twierdziła, iż nie miała zamiaru zabicia dziecka. Pozostawiła je na poduszcze, owinięte w kołdrę z przysłoniętymi przed rażącym słońcem oczami, licząc, iż ktoś znajdzie niemowlę i zabierze je do swego domu. Oskarżona powiedziała, że nie miała innego wyjścia, bowiem długo szła pieszo z dwójką swoich starszych nieślubnych dzieci w wieku 8 oraz 2,5 roku, przy czym dwulatka i niemowlę niosła na rękach. Dodatkowo bieda, brak wykształcenia, majątku, własnego mieszkania oraz pomocy ze strony rodziny, a także brak dostępu do „przytułków” wymusiły na niej porzucenie dziecka. Tym samym z uwagi na brak zamiaru bezpośredniego i ewentualnego obejmującego śmierć niemowlęcia Sąd przychylił się do prośby prokuratora o zmianę kwalifikacji czynu przestępnego (k. 42).

¹² *Kodeks karny obowiązujący...*, s. 82–84; A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 207–208. Niemiecki kodeks karny w § 217 również jako przedmiot przestępstwa wskazał dziecko nieślubne, czyli poczęte w związku pozamałżeńskim nieuznanym przez prawo za legalny. W porównaniu do kodeksu rosyjskiego przewidziano wyższy wymiar kary, gdyż nawet przy zaistnieniu okoliczności łagodzących należało wymierzyć sankcję nie mniejszą niż dwa lata pozbawienia wolności. Zarówno dla niemieckiego, jak i rosyjskiego ustawodawstwa karnego nie miało znaczenia, czy matka w czasie poczęcia i porodu była zamężna (z osobą niebędącą ojcem dziecka), czy też była panną. Austriacka ustawa karna za zabójstwo przy porodzie dziecka ślubnego przewidywała dla matki karę dożywot-

Powyższe regulacje, z uwagi na odniesienia do orzecznictwa Sądu Okręgowego w Piotrkowie, posłużą jako tło porównawcze dla polskich uregulowań prawa karnego dotyczących zabójstwa dziecka.

Zabójstwo dziecka w pracach Komisji Kodyfikacyjnej

Podczas pierwszego posiedzenia Sekcji Prawa Karnego z dnia 24 czerwca 1920 r. Edmund Krzymuski opowiedział się za zakwalifikowaniem wszystkich przypadków umyślnego pozbawienia życia, bez względu na stopień ich kwalifikacji kryminalnej, jako zabójstwa. Twierdził również, że przepisy dotyczące zabójstwa powinny być uproszczone i bardziej elastyczne dla sędziego. Proponował zatem odejście od kazuistyki charakterystycznej dla rosyjskiego kodeksu karnego (np. art. 455 r.k.k.). Zgodzili się z tym Henryk Ettinger i Waclaw Makowski, wskazując, że podział na zabójstwa i morderstwa nie miał dostatecznego uzasadnienia językowego, prawnego oraz praktycznego, wynikającego ze stosowania ustawy karnej przez sędziów. Jednocześnie opowiedział się za wprowadzeniem typów uprzywilejowanych i kwalifikowanych zabójstwa. Pośród zagrożonych wyższą sankcją przypadków pozbawienia życia wskazał zabójstwo zstępного m.in. dziecka¹³. Aleksander Mogilnicki także poparł wprowadzenie do kodeksu karnego jednego typu zabójstwa z odrzuceniem kwalifikowanych form popełnienia przestępstwa jako prowadzących do kazuistyki przepisów. Ustawa karna miała zawierać wyrażenia ogólnikowe, a przez to elastyczne w stosowaniu. W toku dalszej dyskusji Emil Stanisław Rappaport wyraził zaniepokojenie przyjęciem typu zabójstwa kwalifikowanego, ponieważ jego zdaniem kodeks stworzyłby dla sędziów zbyt wielką swobodę w ocenie stanu faktycznego. Walenty Miklaszewski, Zygmunt Seyda i Juliusz Makarewicz przyłączyli się do głosu większości, popierając wprowadzenie jednego rodzaju zabójstwa, ale z uwzględnieniem form kwalifikowanych i uprzywilejowanych. W konsekwencji Krzymuski i Mogilnicki wycofali się z dotychczasowej opinii i opowiedzieli za wprowadzaniem wypadków kwalifikowanego i uprzywilejowanego zabójstwa. Obrady w tym zakresie zakończy-

niego pozbawienia wolności. Natomiast jeśli przedmiotem przestępstwa z § 139 a.u.k. było dziecko nieślubne, kara pozbawienia wolności ulegała zmniejszeniu do wymiaru od 10 do 20 lat lub jeżeli śmierć noworodka nastąpiła wskutek zaniechania udzielenia potrzebnej pomocy, sąd orzekł karę pozbawienia wolności od 5 do 10 lat. Według ówczesnego społeczeństwa stosunki nieślubne były dla kobiety hańbiące i zasługujące na potępienie. Znalazło to wyraz w ustawodawstwie karnym niezapewniającym jednolitej ochrony prawnej dla życia dzieci zrodzonych w małżeństwie i poza nim. Wartościowanie życia dzieci było sprzeczne z postanowieniami art. 95 konstytucji marcowej.

¹³ *Protokół I-go posiedzenia Sekcji Prawa Karnego Materjalnego Komisji Kodyfikacyjnej [w:] Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Wydział Karny. Sekcja Prawa Karnego, t. 1, z. 2, Warszawa – Lwów 1922, s. 3–14.*

no, jednomyślnie przyjmując wprowadzenie do kodeksu jednego typu przestępstwa zabójstwa oraz form kwalifikowanych i uprzywilejowanych tego przestępstwa¹⁴.

W toku dalszej dyskusji Krzymuski zaproponował uznanie dzieciobójstwa za osobny czyn zabroniony, uwzględniający specjalny interes matki w chwili porodu albo przychodzącego na świat dziecka. Podkreślił, iż szczególnej ochrony wymaga interes noworodka z uwagi na jego bezradność. Za traktowaniem dzieciobójstwa jako kwalifikowanego przypadku zabójstwa z winy umyślnej miała przemawiać również łatwość matki w zatajeniu ciąży, w efekcie czego mogła liczyć, iż uda jej się zatrzeć ślady porodu i uśmiercenia dziecka¹⁵. Referent Krzymuski podniósł także, iż ewolucja prawa karnego zmierzała w przeciwną stronę, tj. uznania dzieciobójstwa za typ uprzywilejowany¹⁶. Na łagodniejsze traktowanie matki przy wyrokowaniu miało wpływać jej „rozdrażnienie” wywołane porodem lub odczuwanie potrzeby pozbycia się dziecka dla ocalenia własnego honoru, obawa przed wstydem i hańbą lub pragnienie uratowania dziecka przed nędzą i poniewierką¹⁷. W stanowisku

¹⁴ Ibidem, s. 16–17. Warunki szczególne prowadzące do uznania karygodnego zachowania za zabójstwo w typie kwalifikowanym co do zasady dotyczyły sprawcy szczególnie niebezpiecznego, odnosiły się do przedmiotu przestępstwa lub środków użytych przy popełnieniu zbrodni. Obejmowały także pogwałcenie ważnego interesu społecznego albo uwzględniały specjalne warunki i okoliczności towarzyszące popełnieniu przestępstwa zabójstwa. Łagodniejszą sankcją w typach uprzywilejowanych ze względu na karygodność czynu uzasadniało działanie pod wpływem gwałtownego wzburzenia umysłu, zaistnienie wyjątkowych okoliczności, np. sprowokowanie sprawcy, lub przekroczenie granic obrony koniecznej czy uzasadniona obawa.

¹⁵ ATM, nr zespołu 2012, SOP nr K. 125/22. Oskarżona liczyła, że do czasu powrotu rodziców do domu uda jej się usunąć ślady porodu i ukryć ciało dziecka. Znalezione pod podłogą zwłoki noworodka były w stanie rozkładu, co uniemożliwiło biegłemu potwierdzenie przyczyn śmierci. Jednak okoliczność uduszenia żywego noworodka potwierdzili sąsiedzi. W innej sprawie rozpatrywanej przez SOP nr K 256/27 (ATM, nr zespołu 2930) oskarżona skutecznie ukrywała ciążę przed otoczeniem. W dniu porodu nie poszła do pracy, zgłaszając gorsze samopoczucie. W pokoju przez nią zamieszkiwanym nie było oznak odbytego porodu i nikt nie słyszał płaczu dziecka ani innych hałasów sugerujących odbywającą się akcję porodową. Sprawa wyszła na jaw, gdy świadek znalazł w skrzyni na ubrania ukryte tam zwłoki noworodka z okręconą wokół szyi pępowiną.

¹⁶ Szerzej o uzasadnieniu uprzywilejowania dzieciobójstwa: Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 23–26. Por. A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 203–205; L. Jankowska, *Dzieciobójstwo – podstawy prawne i medyczne kwalifikacji do kategorii przestępstw uprzywilejowanych i jego motywy* [w:] A. Ziółkowska (red.), *Prawnokarne aspekty ochrony początków życia ludzkiego*, Toruń 2019, s. 131–144; M. Orlikowska, D. Rzeszutko, *Dzieciobójstwo: typ uprzywilejowany zabójstwa czy zabójstwo w ograniczonej poczytalności?* [w:] A. Ziółkowska (red.), *Prawnokarne...*, s. 171–178; R. Rajnhardt, *Dzieciobójstwo czy zabójstwo dziecka, czyli o racjonalizację znamion art. 149 k.k.* [w:] L. Boguni (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XX, Wrocław 2006, s. 11–42.

¹⁷ Dzieciobójczyni w aktach SOP jako główną przyczynę pozbawienia życia noworodka podawały wstyd przed społeczeństwem oraz obawę przed reakcją najbliższej rodziny. Dodatkowym argumentem była bieda wynikająca najczęściej z braku pracy lub trudnienia się nisko opłacanym zajęciem, braku własnego domu i majątku. Dzieciobójczyni co do zasady nie miały wykształcenia i z reguły były pannami. Zabójstwo noworodka miało ukryć pozamałżeńskie kontakty seksualne

końcowym Krzymuski uznał uprzywilejowanie matki zabijającej dziecko podczas porodu za najbardziej racjonalne. Pozostawił jednak dyskusji to, czy pojęcie dzieciobójstwa ograniczyć do przypadków zabójstwa dzieci nieślubnych, czy też przyjąć, że pochodzenie zabitego dziecka nie ma wpływu na kwalifikację prawną czynu. Za drugim z tych rozwiązań miało przemawiać uwzględnienie jako podmiotu przestępstwa również matki dziecka porzuconej przez męża w ciąży i pozostawionej bez środków do życia oraz usunięcie konieczności rozstrzygnięcia o pochodzeniu dziecka w odniesieniu do ciężarnej mężatki, która zaszła w ciążę w okresie długiej nieobecności męża. W tym drugim przypadku brano pod uwagę, iż mąż może nie chcieć uznać dziecka, oraz uwzględniano sytuację, w której matka ze wstydu przed mężem dążyła do zatajenia zdrady przez usmiercenie noworodka. Juliusz Makarewicz poparł stanowisko Krzymuskiego, w efekcie przyjęto je jednomyślnie¹⁸. Rozważania nad kształtem regulacji karnych w tym zakresie nie były tematem dyskusji podczas kolejnych posiedzeń Sekcji Prawa Karnego.

Zabójstwo dziecka w projektach części szczególnej kodeksu karnego

Uchwały z pierwszego posiedzenia Sekcji stały się podstawą konstrukcji przestępstw przeciw życiu uregulowanych w dziale XIII zatytułowanym *Pozbawienie życia* w opracowanym przez Wacława Makowskiego *Projekcie wstępnym części szczególnej kodeksu karnego*. Makowski przedstawił dwa warianty redakcyjnego ujęcia treści przepisów dotyczących ochrony życia ludzkiego. Pierwsza propozycja zakładała trzy paragrafy obejmujące zabójstwo w typie podstawowym (art. 72 § 1 k.k.) i kwalifikowanym (art. 72 § 2 i 3 k.k.). Sprawca zabójstwa dziecka, bez względu na wiek ofiary, ponosił odpowiedzialność karną taką jak za zabójstwo człowieka, tj. w wymiarze od 5 do 15 lat więzienia. Drugi wariant redakcyjny przestępstw przeciw życiu był bardziej kazuistyczny i wprowadzał uprzywilejowane formy zabójstwa (art. 72–79 k.k.), w tym dzieciobójstwo zagrożone sankcją od roku do 5 lat pozbawienia wolności. Makowski, penalizując usmiercenie noworodka podczas porodu przez matkę, nie wprowadził podziału znanego z ustawodawstwa karnego państw zaborczych na dzieci ślubne i nieślubne, czym zrównał pozycję potomstwa ze związków małżeńskich i pozamałżeńskich (art. 77 k.k.). Zabójstwo dziecka także i w tym przypadku nie zostało odrębnie uregulowane, co znaczyło, iż za pozbawienie życia niemowlęcia sprawca poniósł odpowiedzialność karną na zasadach ogólnych (art. 72 k.k.). Warto dodać, że brak wprowadzenia typów kwalifikowanych skutkowało podwyższeniem sankcji karnej

i jego nieślubne pochodzenie. Zob. ATM, zespół nr 2676, SOP nr K. 82/21; por. ATM, nr zespołu 2872, SOP nr K. 383/26.

¹⁸ Protokół I-go posiedzenia Sekcji Prawa Karnego..., s. 17–20.

w typie podstawowym. Sędzia oprócz kary od 5 do 15 lat pozbawienia wolności mógł orzec dożywocie¹⁹. Podmiotem przestępstwa zabójstwa dziecka, w przeciwieństwie do dzieciobójstwa, był każdy człowiek zdolny do ponoszenia odpowiedzialności karnej (art. 17 § 1 k.k.). Karalność obejmowała zatem świadome działanie nie tylko matki, ale także ojca dziecka, innych członków rodziny i osób obcych.

W *Projekcie wstępnym części szczególnej kodeksu karnego* opracowanej przez redaktora głównego, Juliusza Makarewicza, analizowane przestępstwa umieszczono w dziale XVIII zatytułowanym *Przestępstwa przeciw bezpieczeństwu życia i ciała* w art. 181 § 1 k.k. i art. 182 k.k.²⁰ Makarewicz zrezygnował również z wyodrębnienia przestępstwa zabójstwa zstępnego i wprowadził uprzywilejowany typ zabójstwa odnoszący się do wszystkich noworodków bez względu na ich pochodzenie, z tą różnicą, iż dzieciobójstwo w jego projekcie nie miało dolnej granicy sankcji karnej. Górna natomiast była dwukrotnie wyższa, niż zakładał w swoim projekcie Makowski. Sędzia był zatem zobowiązany orzec karę pozbawienia wolności, ale nadal mogła mieć ona wymiar bardziej symboliczny niż faktycznie prewencyjny²¹.

W *Projekcie części szczególnej kodeksu karnego w redakcji przyjętej w pierwszym czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R.P.* penalizacja powyższych zachowań została uregulowana w rozdziale XIX zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*²². Przepis art. 136 k.k. dotyczący dzieciobójstwa stanowił niejako kompromis między założeniami projektu Makowskiego i Makarewicza. Sąd skazywał dzieciobójczynię na karę pozbawienia wolności do lat 5. Znamiona przestępstwa z art. 136 k.k. nie uległy zmianie w stosunku do proponowanych w dotychczasowych projektach części szczególnej kodeksu karnego. Zabójstwo dziecka poza okresem porodu regulował art. 135 § 1 k.k. odnoszący się do zabójstwa człowieka. Wymiar sankcji karnej był w tym przypadku zbieżny z zaproponowanym przez Makowskiego

¹⁹ *Projekt wstępny części szczególnej kodeksu karnego oprac. przez Wacława Makowskiego* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 1, Warszawa 1926, s. 25–26.

²⁰ *Projekt wstępny części szczególnej kodeksu karnego oprac. przez red. gl. Juliusza Makarewicza* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 2, Warszawa 1926, s. 27.

²¹ Wymiar sankcji karnej w tym przypadku miał istotne znaczenie z uwagi na dotychczasową praktykę SOP przy orzekaniu za przestępstwo z art. 455 ust. 1 i art. 461 r.k.k. W każdej z przytoczonych wcześniej spraw SOP wobec oskarżonej wymierzył karę 2 miesięcy pozbawienia wolności. Tak niska kara prowadziła do przyzwolenia na szerzenie się przypadków zabójstwa niemowląt lub noworodków i sprzyjała traktowaniu tej metody jako środka antykoncepcyjnego. Przykładowo w przytaczanej wcześniej sprawie (SOP nr K. 82/21, ATM, nr zespołu 2676) oskarżona przyznała, iż przed dopuszczeniem się dzieciobójstwa wcześniej zabiła swoje czteromiesięczne dziecko przez owinięcie mu twarzy chustą. Zwłoki dzieci zakopywała, zacierając ślady przestępstw, których się dopuściła (k. 3). Por. B. Hołyst, *Niektóre aspekty kryminologiczne i kryminalistyczne dzieciobójstwa*, „Państwo i Prawo” 1959, z. 12, s. 1036.

²² *Projekt części szczególnej kodeksu karnego w redakcji przyjętej w pierwszym czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 3, Warszawa 1929, s. 29.

w pierwszym wariantie redakcyjnym przepisem penalizującym zabójstwo. W uzasadnieniu tego projektu wskazano, iż treść art. 135 i 136 k.k. odpowiada ustaleniom poczynionym podczas pierwszego posiedzenia Sekcji Prawa Karnego²³.

Zabójstwo dziecka w czytaniach projektu kodeksu karnego przyjętych przez Sekcję Prawa Karnego

Treść przepisów dotyczących omawianych przestępstw nie uległa zmianie również w *Projekcie kodeksu karnego w redakcji przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R.P.* Z uwagi na dodanie części ogólnej do projektu części szczególnej kodeksu karnego nastąpiło przesunięcie numeracji rozdziałów oraz przepisów. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu znalazły się w rozdziale XXXIV. Dzieciobójstwo zostało uregulowane w art. 220 k.k., zaś w odniesieniu do zabójstwa dziecka zastosowanie miał art. 219 § 1 k.k.²⁴ W uzasadnieniu projektu części szczególnej kodeksu karnego w redakcji przyjętej w drugim czytaniu nawiązano do dyskusji nad podziałem przestępstwa na zabójstwo i morderstwo lub wyborem jednolitej formy zabójstwa, która toczyła się podczas pierwszego posiedzenia Sekcji Prawa Karnego. Porównano polskie uregulowania karne w tym zakresie do archaicznych ustawodawstw państw zachodnich oraz ewolucji form zabójstwa w niemieckich projektach kodeksu karnego z lat 1913, 1919 i 1925²⁵. Przyjęcie jednolitej formy zabójstwa uzasadniono koniecznością pozostawienia sędziemu swobody w ocenie indywidualnych właściwości „wypadku i sprawcy”, co należało rozumieć jako okoliczności popełnienia danego przestępstwa, a także towarzyszący im zamiar i motywację oskarżonego²⁶. Natomiast dzieciobójstwo stanowiące szczególną formę uprzywilejowanego zabójstwa w swojej konstrukcji nawiązywało do najnowszych projektów niemieckiego i szwajcarskiego kodeksu karnego, które odrzucały wszelkie rozróżnienia z uwagi na przedmiot przestępstwa. Nowoczesność polskiego projektu miało obrazować nieuwzględnienie przesłanki legalności albo nielegalności poczęcia zabitego dziecka oraz stanu cywilnego matki i pobudki wstydu, która motywowała rodzicą do zabójstwa noworodka celem zachowania

²³ Ibidem, s. 90. W uzasadnieniu art. 136 k.k. wskazano, że rozciągnięcie uprzywilejowania dzieciobójstwa na inne bliskie osoby (np. rodziców, męża) celem ocalenia honoru są niepożądane.

²⁴ *Projekt kodeksu karnego w redakcji, przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna...*, t. 4, z. 3, s. 42.

²⁵ Szerzej: Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 31–35.

²⁶ *Projekt kodeksu karnego w redakcji przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P., uzasadnienie części szczególnej kodeksu karnego w redakcji, przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna...*, t. 4, z. 3, s. 161–165. Szerzej: I. Andrejew, *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978, s. 69–70.

wania pozorów „czci niewieściej”²⁷. Wzorem szwajcarskiego projektu w kwalifikacji prawnej czynu jako dzieciobójstwo istotny był stan psychiczny matki wywołany porodem, zatem zabójstwo nowo narodzonego dziecka musiało nastąpić nie tylko w okresie porodu, ale także pod wpływem jego przebiegu²⁸. Ten ostatni element podkreślał konieczność zaistnienia związku przyczynowo-skutkowego między zabójstwem a stanem psychicznym rodzącej kobiety. Brak spełnienia tej przesłanki uniemożliwiał uprzywilejowanie odpowiedzialności karnej. Tym samym matka za zabójstwo dziecka przy porodzie bądź bezpośrednio po nim została by skazana za

²⁷ Pierwotnie powodem wprowadzenia do kodeksów karnych uprzywilejowanego zabójstwa dziecka nowo narodzonego był wzgląd na konsekwencje społeczne dla rodzącej niesłubne potomstwo. Nieostrość interpretacyjna okresu porodu sprzyjała możliwości stosowania wykładni rozszerzającej. W konsekwencji w wyniku powierzchownej oceny sytuacji dopuszczenie się zabójstwa noworodka w kilka dni po porodzie sądy kwalifikowały jako dzieciobójstwo, mimo że to właśnie poród miał być bezpośrednim bodźcem do karygodnego zachowania matki. Szerzej: J. Brzezińska, *Dzieciobójstwo. Aspekty prawne i etyczne*, Warszawa 2013, s. 133–162; K. Marzec-Holka, *Dzieciobójstwo – przestępstwo uprzywilejowane czy zbrodnia*, Bydgoszcz 2004, s. 11–15; A. Gałęska-Śliwka, *Dzieciobójstwo. Analiza karno-medyczna*, Toruń 2012, s. 31–34; A. Książopolska-Breś, *Odpowiedzialność karna za dzieciobójstwo w polskim prawie karnym*, Warszawa 2010, s. 12–22. Por. T. Hanausek, *Głosa do wyroku z 14 X 1960 R., III K 787/60*, „Państwo i Prawo” 1962, z. 7, s. 200–203. Warto dodać, że pomimo przyjęcia przez twórców polskiego kodeksu karnego założenia odejścia od pobudki wstydu wywołanej konfliktami rodzinnymi, obawą hańby i sytuacją położnicy oraz noworodka, w komentarzach do kodeksu karnego z 1932 r. właśnie na te okoliczności powoływano się przy analizie wpływu porodu na psychikę położnicy. Do innych czynników mających wpływ na rodzącą zaliczano także ból, znaczne osłabienie fizyczne i utratę krwi. W sprawie SOP nr K. 2/33 (ATM, nr zespołu 5294) oskarżona za przestępstwo z art. 266 k.k. twierdziła, że jako 19-letnia dziewczyna została wypędzona z domu gospodarzy, u których służyła, za kontakty pozamałżeńskie i zajście w ciążę. Ojcu dziecka ze wstydu nie powiedziała o swoim stanie. Jako motywację przestępczego działania wskazywała wstyd i obawę przed ponownym wyrzuceniem z domu przez nowych gospodarzy, jak też inne czynniki fizjologiczne (k.2). Szerzej: L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego, prawa o wykroczeniach, przepisów wprowadzających obie te ustawy oraz do rozporządzenia prezydenta R.P. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu państwa z dnia 24 października 1934 roku (Dz.U. Nr 94, poz. 851) z uwzględnieniem ustawy karnej skarbowej, ordynacji podatkowej, kodeksu karnego wojskowego, ustaw dodatkowych, orzecznictwa Sądu Najwyższego*, Kraków 1936, s. 459. Por. J. Brzezińska, *Dzieciobójstwo...*, s. 164.

²⁸ Szerzej na temat znamienia temporalnego: M. Szeper, *Okres porodu w art. 226 k.k.*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1934, nr 4, s. 50–51; J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem i orzecznictwem Sądu Najwyższego 1935–1936 nr zb. 1–134*, Lwów 1935, s. 393–397; A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 199–201. Por. M. Tarnawski, *Zabójstwo uprzywilejowane w ujęciu polskiego prawa karnego*, Poznań 1981, s. 104–106, 154; J. Matynia-Kłos, *Problem prawidłowego zakreslenia okresu porodu a jego wpływ na poprawną kwalifikację czynu zabronionego jako dzieciobójstwo* [w:] D. Semków, I. Kułak (red.), *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, t. II, Rzeszów 2020, s. 156–168; J. Brzezińska, *Matka jako sprawczyni przestępstwa dzieciobójstwa. Rozważania na tle konstrukcji art. 149 k.k.* [w:] J. Brzezińska (red.), *Przestępczość kobiet. Wybrane aspekty*, Warszawa 2017, s. 97–127; K. Daszkiewicz, S. Dąbrowski, E. Chrościelewski, *Dzieciobójstwo...*, s. 236–237; B. Hołyst, *Art. 226 k.k. w orzecznictwie sądów i w systemie przepisów prawa karnego*, „Nowe Prawo” 1959, nr 2, s. 167.

przestępstwo z art. 219 § 1 k.k.²⁹ Odnosiło się to również do osób uczestniczących w zabójstwie noworodka (podżegaczy lub pomocników), gdyż nie występował u nich uprzywilejowany stan psychiczny stanowiący podstawę indywidualnego stosunku podmiotu do przedmiotu przestępstwa³⁰.

W trzecim czytaniu projektu kodeksu karnego z powodu modyfikacji innych przepisów *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu* zostały uregulowane w rozdziale XXXIV. Mimo że uległ zmianie zapis redakcyjny przepisu dotyczącego zabójstwa i zyskał nową numerację, jego sens pozostał bez zmian (art. 223 § 1 k.k.). W odniesieniu do przestępstwa dzieciobójstwa literalne brzmienie przepisu nie uległo zmianie (art. 224 k.k.)³¹. Ostatecznie penalizacja tych zachowań została uregulowana w rozdziale XXXV kodeksu karnego z 1932 r. zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*. Uprzywilejowane zabójstwa dziecka regulował art. 226 k.k. Brak wypełnienia znamion dzieciobójstwa wiązało się z kwalifikacją prawną opartą na przepisie art. 225 k.k.³² Warto jednak zaznaczyć, że w myśl art. 54 k.k.³³ sąd przy wyrokowaniu w sprawie o popełnienie przestępstwa z art. 225 k.k. w sytuacji, gdy nie była możliwa kwalifikacja danego zachowania jako przestępstwa z art. 226 k.k., mógł

²⁹ Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 14–16. Por. B. Hołyst, *Art. 226 k.k. w orzecznictwie...*, s. 166–168.

³⁰ *Projekt kodeksu karnego w redakcji przyjętej w drugim czytaniu...*, s. 169–171. Szerzej: Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 40–43. Por. A. Księżopolska-Breś, *Odpowiedzialność...*, s. 22–27; J. Brzezińska, *O niektórych kontrowersjach wokół znamion przestępstwa dzieciobójstwa*, „Ius Novum” 2012, nr 2, s. 37–59; M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach. Komentarz*, Warszawa 1958, s. 388–389; M. Tarnawski, *Zabójstwo...*, s. 168.

³¹ *Projekt kodeksu karnego w redakcji przyjętej w trzecim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 5, z. 5, Warszawa 1931, s. 40.

³² *Polski kodeks karny z 11 VII 1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymaniami w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem*. Komentarzem zaopatrzyli K. Sobolewski i A. Laniewski, Lwów 1932, s. 118–119; J. Makarewicz, *Kodeks...*, s. 393–397; Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 27–31; B. Hołyst, *Art. 226 k.k. w orzecznictwie...*, s. 164–171. Por. J. Brzezińska, *Dzieciobójstwo...*, s. 162–166; K. Marzec-Holka, *Dzieciobójstwo...*, s. 15–17; A. Gałęska-Śliwka, *Dzieciobójstwo...*, s. 44–54; A. Księżopolska-Breś, *Odpowiedzialność...*, s. 22–25; E.A. Sindlewski, *Przyczynek do problematyki przestępstwa dzieciobójstwa*, „Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo” 1962, z. 26, s. 65–80; idem, *Czy utrzymać pojęcie dzieciobójstwa w kodeksie karnym*, „Nowe Prawo” 1963, z. 7–8, s. 777–787; K. Sekuła, *O zbędności jednego z typów uprzywilejowanych zabójstwa – dzieciobójstwo w polskich kodeksach karnych*, „Państwo i Społeczeństwo” 2014, nr 4, s. 39–49.

³³ ATM, zespół nr 5507, SOP nr K. 6/5, uwzględniając treść art. 54 k.k., wymierzył matce – sprawcy przestępstwa zabójstwa półtorarocznego, nieślubnego dziecka karę 15 lat pozbawienia wolności (k. 45). Wymiar sankcji karnej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 lutego 1937 r. (sygn. akt III 2 K.A. 1216/36) został jednak zmniejszony do 10 lat więzienia (k. 74). Wyraźnie zatem widać, że brak umieszczenia odrębnego przepisu penalizującego zabójstwo dziecka wypłynął na orzecznictwo SOP, powodując zaostrożenie wymierzanej sankcji karnej wobec sprawców tego czynu zabronionego.

uwzględnić przesłanki z art. 17 k.k. i odstąpić od wymierzenia kary bądź uznać, że w danej sprawie zaistniały okoliczności łagodzące, o których mowa w art. 18 § 1 k.k. Zatem matka – sprawczyni zabójstwa dziecka – z uwagi na swój stan psychiczny znacząco ograniczający jej zdolność do rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem mogła liczyć na nadzwyczajne złagodzenie kary³⁴.

Podsumowanie

W przypadku matki jako sprawczyni czynu zabronionego z art. 225 i 226 k.k. rozróżnienie kwalifikacji przestępstwa jako zabójstwo dziecka lub dzieciobójstwo sprowadzało się do znamienia temporalnego oraz uwzględnienia stanu psychicznego kobiety rodzącej, która pod wpływem porodu dopuszczała się zabójstwa nowo narodzonego dziecka. Jeśli równowaga psychiczna kobiety rodzącej nie została naruszona przez poród, to pozbawienie życia noworodka w okresie porodu kwalifikowano jako zabójstwo zagrożone wyższym wymiarem kary. Przez pozbawienie życia dziecka rozumiano całkowite przerwanie samodzielnych funkcji życiowych ofiary. Tym samym wymogiem poniesienia odpowiedzialności karnej za dzieciobójstwo było potwierdzenie w toku procesu sądowego przez biegłego lub świadków urodzenia żywego noworodka, który przerwał oddychanie przez organizm matki i rozpoczął samodzielne pobieranie powietrza do płuc lub wydał okrzyk powodujący wypełnienie się płuc powietrzem. Nieżywy noworodek nie mógł być obiektem dzieciobójstwa, bowiem nie dało się go pozbawić życia³⁵. Dla stanu faktycznego zabójstwa dziecka nie miały znaczenia cechy i właściwości życiowe dziecka. Słabe oznaki życia potomka nie uprawniały do jego zabójstwa, podobnie kalectwo czy niepełnosprawność lub innego rodzaju dysfunkcyjność. Nieślubne pochodzenie na gruncie kodeksu karnego z 1932 r. również nie miało wpływu na wymiar sankcji karnej, co było konsekwencją tworzenia polskiego kodeksu karnego w okresie międzywojennym w duchu najnowszych trendów kodyfikacyjnych. Istotny był zatem sam fakt

³⁴ Kodeks karny nie wykluczał zastosowania art. 17 i 18 § 1 k.k. także wobec dzieciobójczynie. Zob. J. Makarewicz, *Kodeks...*, s. 397; A. Jakimowicz, *Przestępstwo...*, s. 209; K. Daszkiewicz, S. Dąbrowski, E. Chrościelewski, *Dzieciobójstwo...*, s. 238–240; B. Hołyst, *Art. 226 k.k. w orzecznictwie...*, s. 170. Odpowiednikiem art. 18 § 1 k.k. był art. 53 i 53a r.k.k., który wskazywał, na jakich zasadach kara za dokonane przestępstwo ulegała złagodzeniu. W orzecznictwie SOP często sięgano do rozwiązań prawnych przewidzianych w tych przepisach, wymierzając kary poniżej ustawowego wymiaru przewidzianego za popełnienie danego czynu zabronionego.

³⁵ Szerzej: Z. Papierkowski, *Dzieciobójstwo...*, s. 11; L. Peiper, *Komentarz...*, s. 360. Odmienny pogląd prezentował Makarewicz, gdyż uwzględniał, że przedmiotem przestępstwa mogło być dziecko niedonoszone z powodu przedwczesnego porodu i niewykazujące oznak życia (J. Makarewicz, *Kodeks...*, s. 396). Rację w tym przypadku należało przyznać Leonowi Peiperowi, który słusznie wskazywał, że zamiar położnicy usmierzenia nieżywego dziecka i podjęte w tym celu działania stanowiły przykład usiłowania nieudolnego.

istnienia funkcji życiowych podczas działania przestępczego sprawcy zmierzającego do uśmiercenia dziecka. Śmierć dziecka musiała nastąpić pod wpływem karalnego działania, a zatem musiał wystąpić ścisły związek przyczynowy między zamiarem uśmiercenia i następującą w konsekwencji działaniem sprawcy, obejmującą także zaniechanie, śmiercią potomka.

Regulacje z 1932 r. obowiązywały też w pierwszych latach Polski Ludowej, aż do 1969 r. W nowym kodeksie karnym w odniesieniu do przestępstwa zabójstwa została podniesiona dolna granica sankcji karnej do 8 lat pozbawienia wolności (art. 148 § 1), zaś przy dzieciobójstwie orzeczona kara nie mogła być niższa niż 6 miesięcy pozbawienia wolności (art. 149). W pozostałym zakresie przepisy różniły się jedynie numeracją poszczególnych artykułów. Powyższe przestępstwa były również penalizowane na gruncie kodeksu karnego z 1997 r.³⁶ Jednak w przypadku dzieciobójstwa dolna granica wymiaru kary została obniżona do 3 miesięcy pozbawienia wolności. Ponadto do okoliczności uprzywilejowujących dokonanie zabójstwa noworodka zaliczono zniekształcenie dziecka oraz szczególnie trudną sytuację osobistą. Złagodzono zatem przepisy w tym zakresie. Z kolei w odniesieniu do zabójstwa dziecka zmianie uległ zapis sankcji karnej za dokonanie przestępstwa oraz zlikwidowano karę śmierci. Wprowadzono też typy kwalifikowane zabójstwa.

BIBLIOGRAFIA

Zasoby archiwalne

- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 6356.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 2201.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 2012.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 2930.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 2676.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 2872.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 5507.
- Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 5323.

³⁶ Art. 148 §§ 1–3 oraz art. 149 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553).

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim, zespół nr 5294.

Orzecznictwo

- Orzeczenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 23 listopada 1925 r., Rej. 1547/23 [w:] J.M., *Jurisprudencja Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Przewłaszczenie majątków instrukcyjnych*. „Gazeta Sądowa Warszawska” 1926, t. 54, nr 26, s. 360–362.
- Orzeczenie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1936, sygn. akt C. 3092/35, Orzecznictwo Sądów Polskich, Warszawa 1937.
- Orzeczenie Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1922 r. 204/21, OSP, Nr 356 oraz z dnia 17 stycznia 1923 r., 358/22. OSP II, Nr 360 [w:] *Kodeks karny obowiązujący na Ziemiach Zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem najnowszego ustawodawstwa i orzecznictwa Sądu Najwyższego*, oprac. R.A. Leżański, J. Kałużniacki, Warszawa – Poznań 1925.

Źródła prawa

- Dekret w przedmiocie niektórych zmian w Kodeksie Karnym i Ustawie Postępowania Karnego (Dz.Pr. z 1918 r., Nr 20, poz. 57).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571).
- Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 44, poz. 267).

Literatura

- Andrejew I., *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978.
- Bekerman J., *Czy kodeks, czy nowele*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1920, nr 7, s. 49–50.
- Bekerman J., *Dwa poglądy*, „Palestra” 1927, nr 10, s. 474–479.
- Bentkowska-Furman J., *Przestępczość kobiet w teoriach socjologicznych. Wybrane zagadnienia* [w:] D. Semków, I. Kułak (red.), *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, t. II, Rzeszów 2020.
- Bradliński B., *Polskie kodeksy karne okresu międzywojnia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2018, vol. XXI, nr 38, s. 33–44.
- Brzezińska J., *Dzieciobójstwo. Aspekty prawne i etyczne*, Warszawa 2013.
- Brzezińska J., *Matka jako sprawczyni przestępstwa dzieciobójstwa. Rozważania na tle konstrukcji art. 149 k.k.* [w:] J. Brzezińska (red.), *Przestępczość kobiet. Wybrane aspekty*, Warszawa 2017.
- Brzezińska J., *O niektórych kontrowersjach wokół znamion przestępstwa dzieciobójstwa*, „Ius Novum” 2012, nr 2, s. 37–60.
- Cieślak M., *Przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu* [w:] I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński (red.), *System prawa karnego*, t. IV: *O przestępstwach w szczególności*, cz. I, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985.
- Czajkowski S., *Moc obowiązywania przepisów karnych przedkodeksowych*, „Głos Sądownictwa” 1936, nr 6, s. 478–481.

- Daszkiewicz K., *Przerwanie ciąży czy dzieciobójstwo?*, „Państwo i Prawo” 1968, z. 3, s. 497–500.
- Daszkiewicz K., Dąbrowski S., Chrościelewski E., *Dzieciobójstwo jako zagadnienie prawne, psychiatryczne i medyczno-sądowe*, „Państwo i Prawo” 1967, z. 2, s. 235–250.
- Dworas-Kulik J., *Prawne regulacje dotyczące bigamii w Polsce w latach 1918–1939*, Warszawa 2019.
- Dworas-Kulik J., *Punishing the Conclusion of an Invalid Marriage in Poland in 1918–1932*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2021, t. 5, s. 207–221.
- Gałęska-Śliwka A., *Dzieciobójstwo. Analiza karno-medyczna*, Toruń 2012.
- Giezek J., Kokot R., *Granice ludzkiego życia a jego prawna ochrona* [w:] B. Banaszak, A. Preisner (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002.
- Grabowski R., *Prawo do ochrony życia w polskim prawie konstytucyjnym*, Rzeszów 2006.
- Hanausek T., *Glosa do wyroku z 14 X 1960 R., III K 787/60*, „Państwo i Prawo” 1962, z. 7, s. 200–204.
- Hołyst B., *Art. 226 k.k. w orzecznictwie sądów i w systemie przepisów prawa karnego*, „Nowe Prawo” 1959, nr 2, s. 164–171.
- Hołyst B., *Niektóre aspekty kryminalistyczne i kryminologiczne dzieciobójstwa*, „Państwo i Prawo” 1959, z. 12, s. 1035–1044.
- Jakimowicz A., *Przestępstwo dzieciobójstwa w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2004, s. 197–210.
- Jankowska L., *Dzieciobójstwo – podstawy prawne i medyczne kwalifikacji do kategorii przestępstw uprzywilejowanych i jego motywy* [w:] A. Ziółkowska (red.), *Prawnokarne aspekty ochrony początków życia ludzkiego*, Toruń 2019.
- Kodeks karny obowiązujący na Ziemiach Zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem najnowszego ustawodawstwa i orzecznictwa Sądu Najwyższego*, oprac. R.A. Leżański, J. Kałużniacki, Warszawa – Poznań 1925.
- Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej na ziemiach b. zaboru rosyjskiego z dodaniem przepisów przechodnich i ustaw zmieniających i uzupełniających postanowienia karne kodeksu, odpowiednich przepisów Kodeksu Karnego Niemieckiego i Ustawy Karnej Austriackiej, obowiązujących w pozostałych dzielnicach Rzplitej oraz Komentarza i orzeczeń Sądu Najwyższego*, oprac. W. Makowski, t. III, Warszawa 1922.
- Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r., z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami po roku 1918 wraz z ustawą wprowadzającą do Kodeksu Karnego dla Związku Północno-Niemieckiego (Rzeszy Niemieckiej z dnia 31 maja 1870 r.)* przekł. Urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Ministerstwa B. Dzielnicy Pruskiej [w:] *Ustawy byłej Dzielnicy Pruskiej*, t. 1, Poznań 1920.
- Kodeks karny z r. 1903 (przekład z rosyjskiego) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 maja 1921 r.*, Warszawa 1922.
- Kondratowicz I., *Kilka uwag do projektu kodeksu karego*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1930, nr 44, s. 623–626.
- Koredczuk J., *Zaborcze kodyfikacje prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1932* [w:] J. Przygodzki (red.), *Okresy przejściowe – ustrój i prawo*, Wrocław 2019.
- Księżopolska-Breś A., *Odpowiedzialność karna za dzieciobójstwo w polskim prawie karnym*, Warszawa 2010.

- Kuczma P., *Prawna ochrona życia* [w:] M. Jabłoński (red.), *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, Wrocław 2014.
- Lityński A., *Dwa kodeksy karne 1932 w osiemdziesiątą rocznicę*, „Roczniki Administracji i Prawa. Teoria i Praktyka” 2012, s. 207–218.
- Lityński A., *O prawie i sądach początków Polski Ludowej*, Białystok 1999.
- Lityński A., *Prawo Rosji i ZSRR 1917–1991, czyli historia wszechzwiązkowego komunistycznego prawa (bolszewików). Krótki kurs*, Warszawa 2012.
- Lityński A., *Wydział Karny Komisji Kodyfikacyjnej II Rzeczypospolitej. Dzieje prac nad częścią ogólną kodeksu karnego*, Katowice 1991.
- Makarewicz J., *Kodeks karny z komentarzem i orzecznictwem Sądu Najwyższego 1935–1936 nr zb. 1–134*, Lwów 1935.
- Makarewicz J., *Projekt rządowy o zakresie działania kodeksów karnych obowiązujących w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1919, nr 44, s. 40–61.
- Marzec-Holka K., *Dzieciobójstwo – przestępstwo uprzywilejowane czy zbrodnia*, Bydgoszcz 2004.
- Matynia-Kłos J., *Problem prawidłowego zakreszenia okresu porodu a jego wpływ na poprawną kwalifikację czynu zabronionego jako dzieciobójstwo* [w:] D. Semków, I. Kułak (red.), *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Aspekty prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, t. II, Rzeszów 2020.
- Mogilnicki A., *Prawo karne w pierwszym dziesięcioleciu odrodzonego Państwa Polskiego*; „Gazeta Sądowa Warszawska” 1928, nr 46, s. 723–728.
- Neymark E., *Zagadnienie unifikacji prawa karnego*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1925, nr 22 i 23, s. 359–361.
- Orlikowska M., Rzeszutko D., *Dzieciobójstwo: typ uprzywilejowany zabójstwa czy zabójstwo w ograniczonej poczytalności?* [w:] A. Ziółkowska (red.), *Prawnokarne aspekty ochrony początków życia ludzkiego*, Toruń 2019.
- Papierkowski Z., *Dzieciobójstwo w świetle prawa karnego. Studium prawnoporównawcze*, Lublin 1947.
- Peiper L., *Komentarz do kodeksu karnego, prawa o wykroczeniach, przepisów wprowadzających obie te ustawy oraz do rozporządzenia prezydenta R.P. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu państwa z dnia 24 października 1934 roku (Dz.U. Nr 94, poz. 851) z uwzględnieniem ustawy karnej skarbowej, ordynacji podatkowej, kodeksu karnego wojskowego, ustaw dodatkowych, orzecznictwa Sądu Najwyższego*, Kraków 1936.
- Piskorski J., *Geneza wewnątrzrodzinnych zabójstw nieletnich dzieci w świetle wybranych teorii kryminologicznych* [w:] K. Ilski, Z. Kopeć, E. Kraskowska (red.), *Zabójstwo dziecka w literaturze i kulturze europejskiej*, t. II, Poznań 2015.
- Polski kodeks karny z 11 VII 1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymaniami w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem. Komentarzem zaopatrzyli K. Sobolewski i A. Laniewski*, Lwów 1932.
- Projekt części szczególnej kodeksu karnego w redakcji, przyjętej w pierwszym czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 3, Warszawa 1929.
- Projekt kodeksu karnego przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P., uzasadnienie części szczególnej karnego w redakcji, przyjętej w drugim*

- czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P. [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 3, Warszawa 1930.
- Projekt kodeksu karnego w redakcji, przyjętej w drugim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 3, Warszawa 1930.
- Projekt kodeksu karnego w redakcji, przyjętej w trzecim czytaniu przez Sekcję Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 5, z. 5, Warszawa 1931.
- Projekt wstępny części szczególnej kodeksu karnego oprac. przez red. gł. Juljusza Makarewicza* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 2, Warszawa 1926.
- Projekt wstępny części szczególnej kodeksu karnego oprac. przez Wacława Makowskiego* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Sekcja Prawa Karnego*, t. 4, z. 1, Warszawa 1926.
- Protokół I-go posiedzenia Sekcji Prawa Karnego Materjalnego Komisji Kodyfikacyjnej* [w:] *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej. Wydział Karny. Sekcja Prawa Karnego*, t. 1, z. 2, Warszawa – Lwów 1922.
- Rajnhardt R., *Dzieciobójstwo czy zabójstwo dziecka, czyli o racjonalizację znamion art. 149 k.k.* [w:] L. Boguni (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XX, Wrocław 2006.
- Rappaport E.S., *Nowela karna z dn. 9 grudnia 1918, jej braki i skutki*, „Kwartalnik Prawa Cywilnego i Karnego” 1918, z. 1–4, s. 521–536.
- Rappaport E.S., *Zagadnienie kodyfikacji prawa karnego w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1920, nr 45, s. 31–45.
- Sarnecki P., *Art. 38* [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, Warszawa 2003.
- Sekuła K., *O zbędności jednego z typów uprzywilejowanych zabójstwa – dzieciobójstwo w polskich kodeksach karnych*, „Państwo i Społeczeństwo” 2014, nr 4, s. 39–49.
- Sindlewski E.A., *Czy utrzymać pojęcie dzieciobójstwa w kodeksie karnym*, „Nowe Prawo” 1963, z. 7–8, s. 777–787.
- Sindlewski E.A., *Przyczynę do problematyki przestępstwa dzieciobójstwa*, „Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo” 1962, z. 26, s. 65–80.
- Sitarz O., *Prawo dziecka do życia w świetle art. 149 kodeksu karnego*, „Przegląd Sądowy” 2004, z. 2, s. 68–90.
- Szeper M., *Okres porodu w art. 226 k.k.*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1934, nr 4, s. 50–51.
- Tagancew N., *Kodeks karny (22 marca 1903 r.)*, tłum. L. Konic, t. IV, Warszawa 1922.
- Tarnawski M., *Zabójstwo uprzywilejowane w ujęciu polskiego prawa karnego*, Poznań 1981.
- Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp.: z uwzględnieniem wszelkich zmieniających ją ustaw austriackich i polskich wraz z najważniejszymi ustawami dodatkowymi*, wydał J.W. Willelaume, Lwów 1929.
- Więckiewicz K., *Historia reakcji prawno-karnej na zjawisko dzieciobójstwa – przegląd trendów* [w:] K. Iłski, Z. Kopeć, E. Kraskowska (red.), *Zabójstwo dziecka w literaturze i kulturze europejskiej*, t. II, Poznań 2015.

CHILD MURDER AS A CODIFICATION ISSUE IN THE SECOND POLISH REPUBLIC

Abstract

This article discusses the course of the codification works of the Criminal Law Section of the Codification Commission during the interwar period concerning the legal qualification of a criminal act as infanticide or child murder. The editorial records of the drafts of the 1932 Criminal Code adopted by the Criminal Law Section as well as the discussion on the subject which accompanied the codification works are subjected to analysis. The legitimacy of amending and unifying criminal regulations in the analyzed area is presented on the example of the archival records of the Piotrków Trybunalski Regional Court. The issue of the codification of child murder and infanticide during the Second Polish Republic period has not been hitherto discussed in the literature on the subject.

Keywords: Codification Commission, unification of criminal law, infanticide, homicide, crimes against life